

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΓΚΩΤΙΕ

ΥΝΕΠΑΗΡΩΘΗ εκατονταετία από της γεννήσεως του Θεοφίλου Γκωτιέ, γεννηθέντος την 17 Αυγούστου 1811.

Εἶνε ἀδύνατον νὰ γείνῃ λόγος διὰ τὸν Γκωτιέ, χωρὶς νὰ γείνῃ συγχρόνως καὶ διὰ τὸν μανδύαν, τὸν ὁποῖον ὅπως ὁ ἴδιος ἔλεγεν, ἐφόρεσε διὰ μίαν ἐσπέραν—τὴν ἐσπέραν τῆς πρώτης παραστάσεως τοῦ «Ἐρνάνη»—καὶ τὸν ἔφερε κατόπιν εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν.

Ἐπέρασαν χρόνια, δεκαετηρίδες ὁλόκληροι. Ὁ Γκωτιέ ἐγήρασε καὶ τοῦ ἐφαίνετο ὅτι καὶ ὅλα ὅσα ἔβλεπε γύρω του εἶχαν γηράσει.

Μόνον ὁ κόκκινος μανδύας ἐξηκολούθει νὰ μένῃ νέος.

Τὸ ἀληθές εἶνε ὅτι ἡ νεότης τοῦ Θεοφίλου—ἡ ἀπλῶς Θεοῦ, ὅπως τὸν ἀπεκάλουν καὶ τὸν ἀποκαλοῦν οἱ συμπατριῶταί του—εἶχε τὸ χρῶμα τοῦ μανδύα, ἥτο δηλαδὴ ἐπαναστατικὴ.

Τὸν ἐνέπνεεν ὁ μεσημβρινὸς ἥλιος καὶ ἐμεθοῦσε πάντοτε—ὅπως συνήθιζε νὰ λέγῃ ὁ ἴδιος—ἀπὸ ὀνείρου καὶ ἀπὸ κάλλους.

Θαυμαστὴς τοῦ Βίκτωρος Οὐγγῶ ἐκηρύχθη ἔνθερος ὁπαδὸς τὴν νέας ρωμαντικῆς σχολῆς, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἰδρύσει ὁ συγγραφεὺς τῶν «Ἀθλίων». Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ὁ ρωμαντισμὸς του δὲν ἦτο μελαγχολικὸς καὶ παιδαριώδης, ἀλλ' ἀνδρικὸς καὶ θλιβερὸς μὲ δόσιν εἰρωνείας πικρῆς, ἡ ὁποία δὲν συνητᾶτο εἰς τοὺς ἄλλους ρωμαντικούς τῆς ἐποχῆς του. Παρὰ τὸν ἐρυνθροῦν μανδύαν τὸν ὁποῖον δὲν ἔπαινε ποτὲ νὰ φορῇ, παρὰ τὰ μυθιπορήματα καὶ τὰ διηγήματά του, τινὰ τῶν ὁποίων ἀνήκουν ὄντως εἰς τὴν ὑπερρωμαντικὴν σχολήν, ὁ Θεοῦ ἦτο ρωμαντικὸς μέχρις ἐνὸς σημείου μόνον. Κατὰ βάθος ἦτο κλασικὸς.

Ἀς ἀφήσωμεν κατὰ μέρος τοὺς ἥρωας τῶν μυθιστορημάτων του καὶ ἅς ἐξετάσωμεν αὐτὸν τὸν ἴδιον.

Ἦτο θερμόαιμος, μεγαλόσωμος, ρωμαλέος, ἐρωτευμένος μὲ τὴν ὡραιότητα τοῦ κόσμου καὶ ἀρεσκόμενος νὰ ὀνειροπολῇ διαρκῶς.

Τὸ σῶμα του ἀπεκαλύπτετο ὑπὸ πλαστικὰς μορφὰς καὶ πλαστικὰ χρώματα, μὲ θαυμασίαν ἀρχιτεκτονικὴν, ἀνατολικούς οὐρανούς καὶ παραδείτους. Τὸ πνεῦμά του εἰσέδυνεν εἰς ὅλας τὰς μορφὰς τοῦ κάλλους, ἀπελάμβανεν ὅλας τὰς ἡδονὰς τὰς ὁποίας αἱ συμφωνίαι τοῦ χρυσοῦ, τοῦ μαρμάρου, τῆς πορφύρας δύνανται νὰ προσφέρουν εἰς ὄμμα πεπειραμένον, εἰς ψυχὴν φωτεινὴν. Ὁ Γκωτιέ ἔβλεπε καὶ ἡσθάνετο ὡς τέλειος εἰδωλολάτρης.

* *

Τὸ λεκτικόν του εἶνε πλούσιον καὶ λαμπρόν, διότι πλούσια καὶ λαμπρὰ ἦσαν τὰ αἰσθηματά του.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐφαίνετο ὡς ἀπορροφη-

μένος ἀπὸ τοὺς ὀμιχλώδεις ἀτμούς τοῦ ρωμαντισμοῦ.

Συχνὰ ἡσθάνετο ὅτι ἡ ἰσχυρά του προσωπικότης ἦτο δούλη τῆς φαντασμαγορικῆς ἀπόψεως τοῦ κόσμου.

Δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους εἶνε κλασικὸς ἔστω καὶ ἂν ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸν κλασικισμὸν ὡς ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς του πρωτοτυπίας καὶ τῆς τάσεως τὴν ὁποίαν εἶχεν εἰς τὸ νὰ ὀνειροπολῇ.

Ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη μὲ τὸν προορισμὸν νὰ γείνῃ ζωγράφος. Ἀπὸ τῆς ἐσπέρας ὅμως ποῦ ἐδόθη ὁ «Ἐρνάνης» τοῦ Οὐγγῶ ἀπεφάσισε νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν φιλολογοίαν.

Εἰς ὅλα του τὰ ἔργα δὲν κάμνει ἄλλο παρὰ νὰ ἀναζητῇ τὰ ὡραῖα χρώματα καὶ τὰ ὡραῖα σχήματα, ἅτινα συντελοῦν εἰς τὸ νὰ μᾶς φαίνεται φαιδρὰ ἡ ζωὴ. Μερικαὶ σελίδες ἐξ ἐκείνων εἰς τὰς ὁποίας περιγράφει τὰ ταξείδιά του εἰς τὴν Ἀνατολήν, τὴν Ἰσπανίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν θὰ μείνουν ὡς ὑποδείγματα δι' ὅλους ἐκείνους, οἵτινες θὰ ἐπιχειρήσουν εἰς τὸ μέλλον νὰ γράφουν παρόμοια βιβλία.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔχει γράψῃ καὶ ἕνα «Ὀδηγὸν τοῦ Ἑρασιτέχνου τοῦ Δούβρου».

Ἰδοὺ τί γράφει εἰς τὸ βιβλίον αὐτὸ διὰ τὴν περιφημίαν «Τζοκόνδαν»:

«Σφίγῃ τῆς καλλονῆς ποῦ μειδιᾷ τόσον μυστηριωδῶς εἰς τὸν πίνακα τοῦ Λεονάρδου Ντα-Βίντσι, καὶ φαίνεσαι ὅτι ἐκθέτεις εἰς τὸν θαυμασμὸν τῶν αἰώνων ἕνα αἶνιγμα τὸ ὁποῖον ἀκόμη δὲν κατώρθωσαν νὰ λύσουν, ἕνα θέλγητρον ἀνίκητον ποῦ ἐπαναφέρει τὸν καθένα πλησίον σου.

»Τί ἄλλο εἶνε ἡ πεπλοφόρος κεφαλὴ σου παρὰ ἡ ἀπεικόνις τοῦ ὀνείρου διὰ μέσου τοῦ μαύρου πέπλου τοῦ ὕπνου;

»Ἀπὸ ποῖον πλανήτην ἔπεσεν ἐν μέσῳ τοῦ κυανοῦ περιβάλλοντος αὐτὸ τὸ μυστηριώδες ὄν, τὸ ὑποσχόμενον ἡδονὰς ἀγνώστους, μὲ τὴν *θεῖαν εἰρωνικὴν ἔκφρασιν;

»Ἐχουν τοιαύτην ὑπεροχὴν αἱ προσωπογραφίαι τοῦ Λεονάρδου Ντα-Βίντσι, ὥστε τὰ καταλαμβάνεται κανεὶς ἀπὸ ταραχὴν μόλις τὰς προσατενίσῃ.

»Αἱ σκιαί τῶν ματιῶν τῶν κρύπτουν μυστικά ποῦ δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐννοήσουν ὅσοι δὲν εἶνε μύσται τῆς τέχνης καὶ τὰ χεῖλη τῶν ποῦ φαίνονται τὸσον ὑπερόχως σαρκώδη εἶνε τὰ χεῖλη θεῶν, ὅχι ἀνθρώπων.

»Τὰ αἱματώδη γεῖλη ὁμοιάζουν μὲ τὸ τόξον τοῦ ἔρωτος ἀφ' οὗ ρίψῃ τὸ βέλος.

»Ἡ «Τζοκόνδα» τοῦ Λεονάρδου εἶνε ἡ ἴσις καὶ ποίας μυστικῆς θρησκείας.

»Νομίζει ὅτι εἶνε μόνη καὶ ἀφίνει ἀνοικτὸν τὸν πέπλον τῆς.

»Ὁ ἀσίγητος θνητὸς ὅμως, ὁ ὁποῖος θὰ τὴν παρατηρήσῃ, θὰ παραφρονήσῃ ἢ θὰ πέσῃ νεκρός.

»Οὐδέποτε τὸ αἰώνιον θῆλυ τῶν ποιητῶν παρουσιάσθη ὑπὸ μορφὴν τόσον ἰδεώδη καὶ τόσον ἐλκυστικὴν.

»Πιστεύσατέ με, ἂν ὁ Δὸν Ζουὰν συνήντα τὴν Μόναν Λίζαν δὲν θὰ ἐλάμβανε τὸν κόπον νὰ γράψῃ τρεῖς χιλιάδες γυναικεῖα ὀνόματα εἰς τὸν κατάλογόν του.

»Δὲν θὰ ἔγραφε παρὰ ἓνα μόνον καὶ τὰ πτερὰ τῆς φαντασίας του θὰ ἤρουντο νὰ τὸν μεταφέρουν μακρύτερα.

»Θὰ διελύντο ὅπως τὰ πτερὰ τοῦ Ἰκάρου ὑπὸ τὰς ἀκτίνες τοῦ ἡλίου τῶν μαύρων βλεφάρων τῆς Μόνας Λίζας».

»Ὅταν κανεὶς γράφῃ μὲ τὸ ὕφος αὐτὸ δὲν εἶνε δυνατόν παρὰ νὰ αἰσθάνεται τὸ ὥραϊον, τοῦτέστιν νὰ εἶνε ἀληθινὸς ποιητής.

Καὶ ὁ Θεόφιλος Γκωτιέ, εἴτε μυθιστοριογράφος εἶνε, εἴτε διηγηματογράφος, εἴτε κριτικὰς μελέτας γράφει, εἶνε πρὸ παντὸς ποιητής.

Καὶ ὅχι μόνον ἦτο αὐτὸς ποιητής, ἀλλὰ ὑπῆρξε καὶ διδάσκαλος ἄλλων ποιητῶν.

Ὁ στενὸς χώρος τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἀποδείξωμεν πόσα ὁ Μπωντελαίρ ὀφείλει εἰς τὸν Γκωτιέ.

Ὁ Θεὸς ἠσθάνετο ὅτι εἶχεν εἰσχωρήσῃ ὁλόκληρος εἰς τὴν ποίησίν του.

Δὲν ἦτο ὑπερήφανος παρὰ εἰς ὠρισμένας στιγμὰς καὶ μεταξὺ ὠρισμένων φίλων του.

Ἦτο ἀγαθὸς ἄνθρωπος καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως καὶ δὲν ἐμίσει παρὰ μόνον τὴν τύχην του καὶ τὴν πτωχείαν του, τὴν ὁποίαν μετὰ δυσκολίας κατώρθωνε νὰ ἀποκρύπτῃ.

Ἔστενοχωρεῖτο υπερβολικὰ διότι ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ γράφῃ βιαστικὰ ἐπιφυλλίδας εἰς τὸν «Τύπον» καὶ τὸν «Μηνύτορα».

Ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ κάμῃ καὶ διαφορετικὰ, διότι ἀπὸ τὰ ὀλίγα χρήματα ποῦ ἐκέρδιζε ἀπὸ τὰς δύο αὐτὰς ἐφημερίδας ἐπερίμενε νὰ ζήσῃ.

Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἐπιφυλλιδογράφου ἐπνιγε τὴν Μοῦσαν ποῦ ἐσκίρτα εἰς τὴν καρδίαν του καὶ ὁ ποιητὴς τὴν ἠσθάνετο νὰ ἀποθνήσκῃ.

Οὐδέποτε συνεχώρησε τὴν δημοσιογραφίαν, ἣ ὁποία τὸν εἶχε περιφύγῃ μὲ μίαν τόσον ἐνοχλητικὴν ἄλυσσον.

Ἐθλίβετο διότι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ ἰδεῶδες του, ἀλλ' ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ γράφῃ διὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν τὸν ἐνδιέφεραν καὶ νὰ τελιώνῃ τὰ ἄρθρα καὶ τὰς μελέτας του ἐντὸς ὥρισμένης προθεσμίας.

Ὅταν ἐτελείωνε τὴν ἐπιφυλλίδα ἠσθάνετο χαρὰν μεγάλην, διότι κατώρθωνε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του, νὰ αἰσθανθῇ τὸν θῆνον τῆς καρδίας του καὶ τῆς φύσεως, νὰ πῇ τὸν οἶνον τῆς ἰδίας του σκέψεως, νὰ κλείσῃ τὴν θύραν τῆς καρδίας του κατὰ πρόσωπον τοῦ ματαίου κόσμου ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε καμμίαν σχέσιν μὲ τὸν ἄλλον, τὸν ποιητικόν, ποῦ εἶχεν αὐτὸς δημιουργήσῃ.

Εἶχε ὅλην τὴν καλὴν διάθεσιν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ κριτικοῦ, δὲν ἠδύνατο ὅμως διότι διὰ γὰ ζήσῃ ἔπρεπε πρὸ παντὸς νὰ φάγῃ, ὁ δὲ ποιητικὸς κόσμος τὸν ὁποῖον εἶχε δημιουργήσῃ μὲ τὴν ρομαντικὴν φαντασίαν του οὔτε χρήματα, οὔτε φαγητὰ τοῦ ἐπρομήθευε.

Ὁ Αἰμίλιος δὲ Ζιραρδὲν τὸν ἀπεκάλει ἡλίθιον διότι δὲν ἐξεμεταλλεύετο τὸ ἐπάγγελμα τοῦ θεατρικοῦ κριτικοῦ διὰ νὰ κερδίξῃ δέκα φορὰς περισσότερα ἀπὸ τὸν μισθὸν του. Ὁ Θεὸς ὅμως δὲν ἦτο τέτοιος ἄνθρωπος. Ἡ κόρη του Ἰουδίθ ἀφηγεῖται εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά της ὅτι κάποτε ὁ πατὴρ τῆς ἐξεδίωξε κακὴν κακῶς ἓνα θεατρικὸν συγγραφεῖα ὅστις μετέβη ὅπως τοῦ προτείνει νὰ ἐπαινέσῃ τὸ ἔργον του ἐπὶ πληρωμῇ.

Ὁ Γκωτιέ οὐδέποτε ἐπώλησε τὴν πένναν του καὶ αὐτὸ κυρίως πρέπει νὰ τονισθῇ κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς, καθ' ἃς ὁ διεθνὴς φιλολογικὸς κόσμος ἐορτάζει τὴν ἑκατονταετηρίδα του. Συγκινητικώτατον εἶνε ἐν ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς του.

«Γνωρίζετε καλὰ — ἔγραφεν εἰς τὰς ἀδελφάς του τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1858 — ὅτι ἔθαψα τὴν μητέρα μας μὲ τὴν τελευταίαν ἐπιφυλλίδα ποῦ ἔγραψα».

Arsene Houssaye

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ ΤΟΥ ΙΗ'. ΑΙΩΝΟΣ *)

Δὲν ἐμνησικάκει. Ἐπειτα ἡγάπα τὸν Ταρντίφ, διότι τῆς διηγείτο ἱστορίας τερπνὰς καὶ τῆς ὠμίλει διὰ τοὺς ὠραίους ὀφθαλμούς της. Ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον, τὸν εἶρε λιπόθυμον ἐπὶ τοῦ παραθύρου. Τὸν ἔλαβεν εἰς τὴν ἀγκάλην της καὶ τὸν ἀπέθηκεν ἐπὶ τῆς κλίνης.

— Καὶ ὅμως, εἶπε καθ' ἑαυτήν, δὲν πρέπει νὰ τὸν ἀφήσωμεν νὰ πεθάνῃ σὰν σκύλος.

Ὅταν ὁ ἀσθενὴς ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς, ἴστατο παρ' αὐτῇ μειδιῶσα τὸ αἰώνιον μειδιάμά της. Εἶχε καλέσει ἱατρόν, ὅστις μετ' ὀλίγον ἔφθασε καὶ διέγνωσεν ὅτι ὁ Ταρντίφ ἦτο ἀδύνατον νὰ διέλθῃ τὴν νύκτα.

— Ἐχετε οἰκογένειαν ; τὸν ἠρώτησεν.

— Μοῦ τὰ πῆραν ὅλα, ἀπήντησεν ὁ θνήσκων· οἱ καλλίτεροι ἀνεχώρησαν, ἀῖποιοι μοῦ μένουν, ἀλλὰ τί σημαίνει ;

Καὶ ἡ διάνοιά του ἐσκοτίσθη.

Ὁ Ζιλλὸ ἐπεφάνη. Εἰς τὴν θέαν τῆς προσφιλοῦς αὐτῆς μορφῆς, ὁ πτωχὸς Ταρντίφ ἐφάνη ἐπανευρῶν τὴν διαύγειαν του νοῦ του.

— Ἀ ! ἀγαπητέ μου Ζιλλό, διατί ἄργησες τόσον

νὰ ἔλθῃς νὰ με ἴδῃς ; Εἰς τὸ ὑπόγειον ὑπάρχουν ἀκόμη ὀλίγαι, κατακεῖμεναι εἰς τὸ χῶμα, ὅπως μετ' ὀλίγον θὰ εἶμαι καὶ ἐγώ, μὲ τὴν διαφορὴν ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι πλέον παρὰ κενὴ φιάλη.

Ὁ Ζιλλὸ ἔλαβε τὰς χεῖρας τοῦ ἀσθενοῦς καὶ προσεπάθησε νὰ τὸν πείσῃ, ὅτι θὰ τὸν ἐξαγάγῃ τῆς σκολιᾶς αὐτῆς ὁδοῦ.

— Ἀγαπητέ μου Ταρντίφ, ἐγὼ δὲν εἶμαι ἱατρός, ἐὰν ὅμως θέλῃς νὰ με ἀκούσῃς στείλε νὰ φέρουν τέσσαρας φιάλας οἶνου, μίαν δι' ἐμέ, μίαν δι' ἐσέ, μίαν διὰ τὸν ἱατρόν καὶ μίαν διὰ τὸν θάνατον, ἂν ἔλθῃ.

— Θαναμία ! ἀνέκραξεν ἡ ὀστρακοπώλις. Ἐλημονήσατε ὅμως ἐμέ.

Ὁ Ταρντίφ ἐμειδία τὸ ἀγνὸν μειδιάμα τῶν εὐτυχῶν ἡμερῶν, ὅτε αἰφνιδίᾳ ὠχρότης ἐκάλυψε τὸ πρόσωπόν του.

— Αἱ εἰκόνες μου ! αἱ εἰκόνες μου ! αἱ εἰκόνες μου ! Μοῦ ἐκλέψατε τὰς εἰκόνας μου !

Ἠγέρθη καὶ ἐπανεπέσεν ἄτονος.

Δὲν εἶπε λέξιν πλέον. Ὁ Ζιλλὸ καὶ ἡ ὀστρακοπώλις ἠγρύπνησαν καθ' ὅλην τὴν ἑσπέραν καὶ νύκτα. Δὲν εἶναι ἀμφίβολον ὅτι θὰ ἐσυντροφεύθησαν καὶ

* Τέλος.